

II. REGIJSKO SREČANJE MLADIH RAZISKOVALCEV OSNOVNIH ŠOL
PODRAVJA

**S ČIM, KAKO IN ZAKAJ SO VARČEVALI NAŠI
DEDKI IN BABICE IN KAKO VARČUJEJO DANES
NAŠI STARŠI?**
(etnologija)

AVTORJA: Igor Goričan, 7. razred
Blažka Črešnar, 7. razred

MENTOR: Marta Kovačec

Lovrenc na Pohorju, 22. 2. 2002

Osnovna šola Lovrenc na Pohorju

KNJIŽNICA
OSNOVNE ŠOLE
LOVRENC NA POHORJU

OBSEG NALOGE

Naloga je napisana na 21 straneh.

Med besedilom je 7 grafov.

Nalogi je priložen izvod ankete in fotokopija iz Interneta.

KAZALO

OBSEG NALOGE	stran 2
KAZALO	stran 3
I. POVZETEK NALOGE	stran 4
II. ZAHVALA	stran 5
III. NAMEN IN CILJI 6	stran
IV. NAČINI ZA DOSEGANJE CILJEV	stran 7
V. VSEBINA	stran 8
1. LOVRENC NA POHORJU NEKOČ IN DANES	stran 10
2. VARČEVANJE	stran 11
3. POGOVORI S KRAJANI	stran 12
4. VPRAŠALNIK: POVZETEK VPRAŠALNIKA	stran 15
VI. ZAKLJUČEK	stran 19
VIRI IN LITERATURA	stran 20

I. POVZETEK

Z raziskovalno nalogo sva želela spoznati in zapisati s čim, kako in zakaj so varčevali naši dedki in babice in kako varčujejo danes naši starši.

Odgovore na ta vprašanja sva iskala v različni literaturi, obiskala sva nekatere starejše prebivalce našega kraja, se z njimi pogovarjala o varčevanju in sestavila vprašalnik za starše najinih sošolcev in sošolk.

Ugotovila sva, da so ljudje varčevali nekoč in da varčujejo še danes na različne načine. Vendar se današnje varčevanje razlikuje od varčevanja v preteklosti. Varčevanje ni odvisno le od posameznika in njegove odločitve o tem, ali bo varčeval, kako bo varčeval in kje bo varčeval, ampak tudi od drugih dejavnikov.

Ljudje varčujejo z denarjem, z vrednostnimi papirji in z materialnimi dobrinami. Motivi varčevanja pa so številni in različni.

II. ZAHVALA

Raziskovalca se zahvaljujeva vsem svojim sogovornikom, ki so nama zaupali svoje misli in razmišljanja. Zahvaljujeva se tudi staršem najinih vrstnikov, ki so nama izpolnili vprašalnike, gospodu župniku Jožetu Hrastniku za obširno pripoved o svojem otroštvu, ob kateri sva si lahko lažje predstavljala razmere v tedanjem času, ki so od odraslih in tudi otrok zahtevale, da so bili čim bolj varčni. Zahvala gre še Nataši Poropat, ki je nalogo uredila in lektorirala ter gospodu ravnatelju Andreju Kasjaku za vezavo naloge.

Blažka in Igor z mentorico raziskovalne naloge

III. NAMEN IN CILJI

V vsakdanjem življenju velikokrat slišimo besedo varčevati. Predvsem pri pogovoru z dedkom in babico velikokrat slišimo: »Včasih je bilo drugače, smo bolj šparali«.

O varčevanju sva želela izvedeti čim več in ker rada sprašujeva in iščeva odgovore, sva se odločila za raziskovalno delo. Želela sva ugotoviti, s čim, kako in zakaj so varčevali naši dedki in babice, kako varčujejo danes naši starši in primerjati varčevanje včasih z varčevanjem danes.

O varčevanju z denarjem in z materialnimi dobrinami v našem kraju nisva zasledila ničesar zapisanega, kar naju je spodbudilo, da o tem izveva čim več. Najine izsledke sva želela zapisati in tako je nastala najina raziskovalna naloga.

Pred raziskavo sva veliko premišljevala o varčevanju in si skušala predstavljati, kako je potekalo varčevanje v času naših dedkov in babic. Domnevala sva, da so ljudje veliko varčevali že takrat in ker so bili takrat drugačni časi, sva menila, da se je varčevanje takrat močno razlikovalo od varčevanja v današnjem času. Ljudje so živeli bolj skromno in poleg denarja so verjetno varčevali še z materialnimi sredstvi. Verjetno so varčevali zato, da so si lahko privoščili priboljške. Menila sva, da ljudje v današnjem času varčujejo predvsem z denarjem in manj z materialnimi dobrinami.

IV. NAČINI ZA DOSEGANJE CILJEV

Obiskala sva šolsko in krajevno knjižnico in s pomočjo literature iskala podatke, ki bi koristili najini raziskovalni nalog. brskala sva tudi po Internetu.

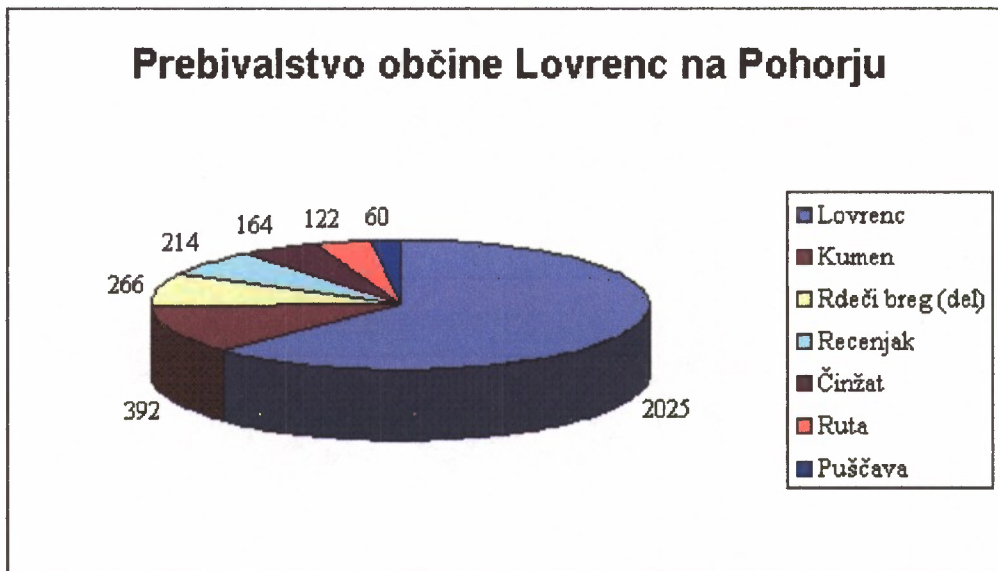
Na terenu sva obiskala nekaj starejših krajanov Lovrenca na Pohorju in se z njimi pogovarjala. Ob pogovoru z njimi sva si delala zapiske.

Za starše najinih sošolcev pa sva sestavila vprašalnike, ki sva jih razdelila sošolcem.

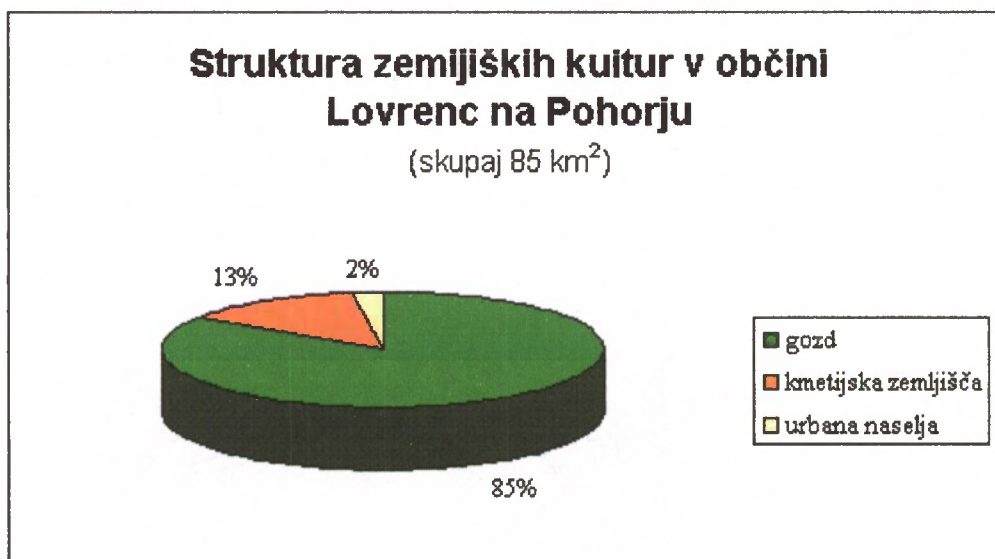
V. VSEBINA

1. LOVRENC NA POHORJU NEKOČ IN DANES Podatki iz leta 2000

graf 1

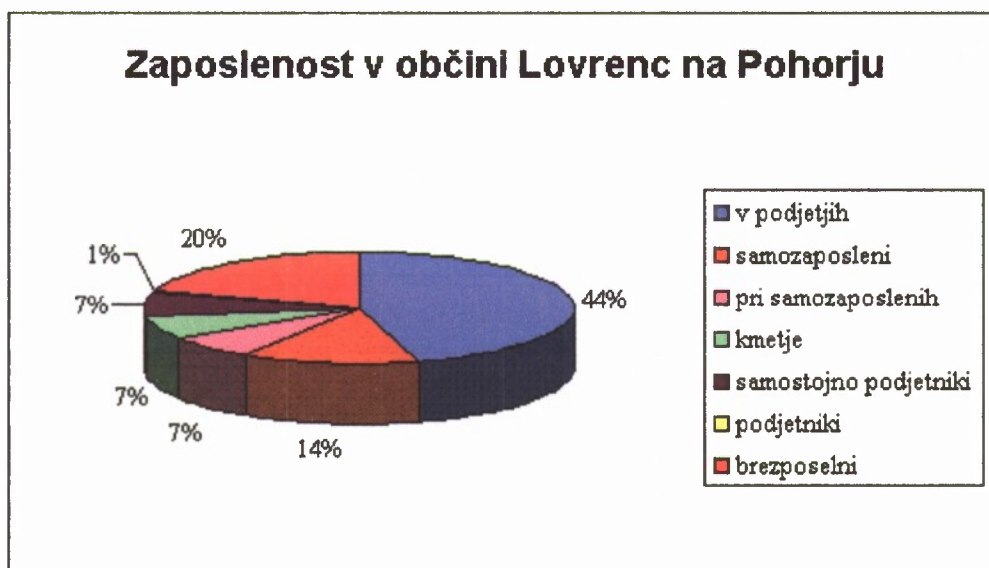

graf 2

graf 3

Lovrenc na Pohorju je občina s 85 km², od tega je največ gozda (83%), kmetijskih zemljišč (13%) in urbanega naselja (2,3%).

Lovrenc je razdeljen na sedem naselij: Lovrenc, Činžat, Kumen, Puščava, del Rdečega brega, Recenjok in Ruta.

Največ prebivalcev ima Lovrenc z 2025 prebivalci, Kumen jih ima 392, Rdeči Breg 266, Recenjok 214, Činžat 164, Ruta 122 in Puščava 60. Skupaj torej 3243 prebivalcev. Od tega jih je 667 delovno aktivnih, izmed teh jih je 461 zaposlenih v podjetjih, samostojnih podjetnikov je 67, kmetov je 71, samozaposlenih 138, zaposlenih pri samozaposlenih je 68, podjetnikov je 7. Glede na delovno aktivno prebivalstvo je stopnja brezposelnosti 20%.

Lovrenc na Pohorju je kraj z več kot 900 let staro zgodovino. Že ime »zeleno« Pohorje pove, da je tukaj veliko gozdnih površin.

Prvi naseljenci so bili kmetje s Koroške, ki so se ukvarjali s kmetijstvom (živinorejo in poljedelstvom).

V začetku 19. stoletja se je tudi v našem kraju pojavil začetek industrializacije (steklarstvo, rudarstvo, oglarstvo, železarstvo, lesarstvo). Po 2. svetovni vojni se je še bolj pojavil razmah industrije. Vedno več je bilo nekmečkih in vedno manj kmečkih družin. Ljudje so kmetovanje opuščali in se raje zaposlili v industriji, da bi si tako zagotovili boljše življenje.

Število prebivalcev je naraščalo. Leta 1931 je imel kraj 1116 prebivalcev, aktivnih je bilo 766 (44.6%), vzdrževanih pa 951 (55.4%). Leta 1981 je imel kraj 1997 prebivalcev, aktivnih je bilo 1170 (58.6%) in vzdrževanih 827 (41.4%).

Leta 1961 je bila tretjina aktivnega prebivalstva zaposlena v industriji, nekoliko manj je bilo zaposlenih v kmetijstvu in gozdarstvu. Ljudje so se zaposlovali tudi v trgovini.

2. VARČEVANJE

NAJVEČJE BOGASTVO ČLOVEKU JE VARČNOST,
NAJHUJŠA BEDA (REVA) PA RAZSIPNOST.

(slovenski pregovor)

Varčevanje¹ pomeni z varčevanjem priti do premoženja. Varčuje se z denarjem, hrani, z materialom, stanovanjsko in namensko varčevanje.

Varčevati pomeni prizadevati si porabiti čim manj.

Nekdo varčuje, da si lahko marsikaj kupi. Varčuje z dobrinami nasploh (vodo, hrano, obleko, elektriko, prostorom).

Varčen je tisti, ki si prizadeva porabiti čim manj denarja oz. dobrin nasploh.

Z razvojem človeštva se je razvijalo tudi varčevanje, katerega namen ni bil le v boju za obstanek, ampak v večanju premoženja, ugleda in s tem oblasti. Varčevanje ni odvisno od posameznika in njegove odločitve o tem, ali bo varčeval, kako in kje, ampak tudi od drugih dejavnikov.

Danes brez denarja tako rekoč ni mogoče preživeti. Ljudje se razlikujejo po tem, kako znajo ravnati z denarjem. V današnji gospodarski situaciji bi varčevanje moralo postati del našega vsakdanjega življenja. Varčujemo ne samo z denarjem, temveč tudi z materialnimi dobrinami. Razlogov za varčevanje je vedno dovolj. Varčnost je postala pomembna človekova lastnost. Naučimo se je že zelo zgodaj. Šola je in še vzgaja otroke, da se že zelo zgodaj navajajo na delo, na ohranjanje naravnih in drugih dobrin ter na varčno življenje. Na osnovnih šolah delujejo šolske hranilnice, ki navajajo učence na varčevanje z denarjem.

---

¹ leksikon slovenskega knjižnega jezika

3. POGOVORI S KRAJANI

O varčevanju некоč sva želela izvedeti čim več. V literaturi nisva zasledila ničesar zapisanega o varčevanju некоč v našem kraju. Odločila sva se za terensko delo. Želela sva izvedeti, kakšno je bilo življenje naših dedkov in babc, s čim, kako in zakaj so varčevali v preteklosti.

Obiskala sva nekaj starejših krajanov in jih poprosila za pogovor. Z veseljem so naju sprejeli in odgovarjali na najina vprašanja. Nekaj njihovih pripovedi sva zapisala v svoji nalogi.

O svojem življenju in varčevanju nama je veliko povedal gospod Jože Hrastnik, župnik v našem kraju in tudi njegovo pripoved sva napisala v svoji nalogi.

Pripovedovalci:

ga. Antonija Korman, 70 let

Njena mama je bila gospodinja. Oče je služil pri kmetih. V njihovi družini je bilo 10 otrok. Pri hiši ni bilo denarja. Varčevali so s hrano, ki so jo pridelali, z vodo, petrolejem. Oblačila so nosili otroci drug za drugim, ko so se raztrgala, jih je morala mama zakrpati.

ga. Julijana Kušer, 83 let

V družini je bilo 7 otrok. Ni bilo preveč denarja. Varčevali so s hrano, oblačili, kurjavo. Varčevali so tudi z vodo, saj so morali po njo zelo daleč. Varčevali so, da so lahko živeli.

g. Vekoslav Korman, 70 let

Delal je na kmetiji. Lakote niso trpeli, ker so si z delom pridelali hrano. Privarčevali so toliko, kolikor so potrebovali. Denar so porabili za najnujnejše. Za oblačila so kupovali metrsko blago, iz katerega je mama doma sama zašila oblačila. Denarja ni bilo v izobilju, tako so ga porabili kar sproti. Z denarjem so plačali svoje delavce - dninarje, ki so pomagali pri delu. Imeli so svoj vodnjak, vendar so vseeno varčevali z vodo.

ga. Martina Frešer, 60 let

V družini je bilo 11 otrok. Doma so vsi pridno delali na kmetiji. Živeli so skromno. Denar, kolikor so ga imeli, so porabili sproti, predvsem za oblačila, čevlje in hrano. Kar so pridelali doma, so skrbno shranjevali v zabojih (moko, koruzo, pšenico). V začetku, ko še ni bilo elektrike, so varčevali s petrolejem, pozneje z elektriko.

g. Edvard Goričan, 72 let

Po poklicu je gozdar. Družina ni bila ravno bogata, a tudi ne revna. V družini so bili štirje otroci. Prihodek denarja je bil premajhen, da bi ga dali na banko. Denar je sproti pošel. Z denarjem so kupili skromne obleke in nekaj hrane. Varčevali so pri hrani, meso so jedli le enkrat na teden. Zaslužili so predvsem s prodajo živine. Varčevali so tudi tako, da niso hodili na dopuste, izlete, ker so bili prevozi dragi.

ga. Elizabeta Goričan, 69 let

Živela je na kmetiji. Imela je trdo kmečko življenje, tudi otroci so morali opraviti veliko kmečkega dela. Prodajali so čim več pridelkov, živine. Denar, ki so ga prislužili, so porabili za šolanje otrok. Varčevali so tudi z elektriko, vodo in hrano.

ga. Marjeta Jeseničnik, 65 let

Je gospodinja. Imela je trdo življenje, saj je bilo v družini devet otrok. Denar, kolikor so ga pač imeli, so porabili za najnujnejše. Njena starša sta bila zelo skrbna in varčna, saj bi drugače težko shajali. Kjer se je le dalo, sta varčevala.

g. Karel Soršak, 68 let

Bili so srednje bogati kmetje. Denarja je bilo zelo malo, manjše količine so shranjevali doma za primer bolezni. Varčevali so pri hrani in oblačilih. Ob hudi krizi so posekali nekaj dreves, les pa prodali.

ga. Radica Soršak, 67 let

Živeli so zelo skromno. Plačo je prejemal le oče, ki je bil gozdni delavec. Imela je štiri brate. Denarja so imeli komaj za preživetje. Starejša brata sta se morala takoj po osnovni šoli zaposliti in si sama služiti kruh. Niso imeli s čim varčevati. Živeli so iz meseca v mesec.

g. Jože Hrastnik - župnik v Lovrencu na Pohorju

Izhaja iz klasične kmečke družine. V družini je bilo enajst otrok. Preživljali so se z dohodkom od kmetije. Preživeli so, ker so bili starši zelo varčni. Stradali niso nikoli. Zdrave kmečke hrane so imeli vedno dovolj. Seveda pa je manjkalo tistega, kar so si otroci najbolj želeli - slaščic, jajc in mesa. Vsi otroci so morali po svojih močeh sodelovati pri težkem kmečkem delu. Počitnic otroci niso imeli, saj je vedno šlo za pomanjkanje denarja. Stroški za šolo so bili veliki, saj se je hkrati šolalo devet otrok. Oče je prodal vola, da jim je lahko kupil knjige in zvezke. Starši so jih že zelo zgodaj učili varčevanja, npr. ugasnili so luči, ko svetloba ni bila več potrebna.

Doma so sami predelali maslo za prodajo. Prodajali so tudi jajca, jabolčnik in živino. Otroci so morali paziti na svojo obleko. Oblačila so otroci vedno nosili drug za drugim. Tudi šolske torbe so imeli eden za drugim. Otroci so ves denar, ki so ga imeli pri hiši, porabili za šolo.

Nobene hrane niso zavržli, vse so porabili. Varčevali so pri kurjavi (drva), pri gradnji. Vsa dela so opravili sami. Doma so sami delali opeko za streho in zidake.

Danes ve, da so preživeli samo zaradi tega, ker sta bila oče in mati varčna, odgovorna do doma in do otrok.

Še danes je varčen. Varčuje pri hrani, oblačilih, energiji in veliko del opravlja sam. Pravi, da je veliko ljudi, ki so v stiski in potrebujejo denarno ali materialno pomoč. Pozna pa ljudi, ki ne znajo ravnati z denarjem in so zelo razsipni. Otroke vzpodbuja k varčevanju z denarjem, hrano in drugimi materialnimi dobrinami.

4. VPRAŠALNIK

Povzetek:

S vprašalnikom sva želela izvedeti, ali ljudje varčujejo z denarjem, kje varčujejo in zakaj. Zanimalo naju je, s čim, kako in zakaj varčujejo z drugimi stvarmi, npr. z materialnimi dobrinami. Želela sva izvedeti, s čim in zakaj so varčevali nekoč in ugotoviti, ali se varčevanje danes razlikuje od varčevanja nekoč.

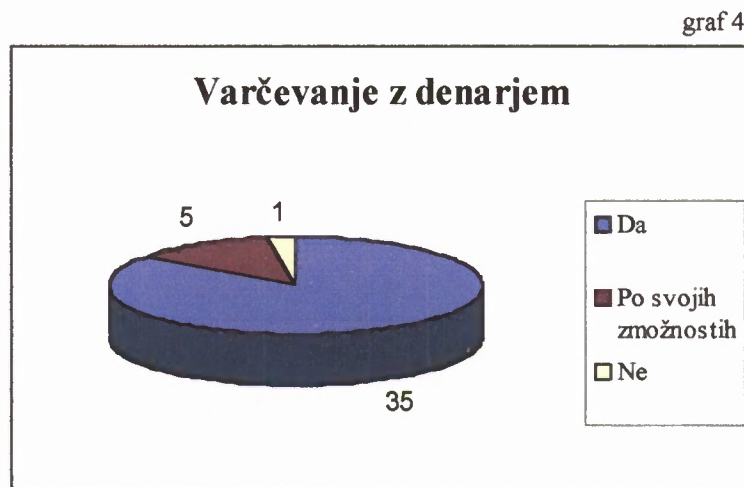
Sestavila sva vprašalnik. Prosila sva svoje sošolce, da vprašalnik odnesejo domov staršem, da ga izpolnijo.

Razdelila sva 44 vprašalnikov. Izpolnjene vprašalnike so vrnilo vsi najini vrstniki.

Ugotovitve:

I.

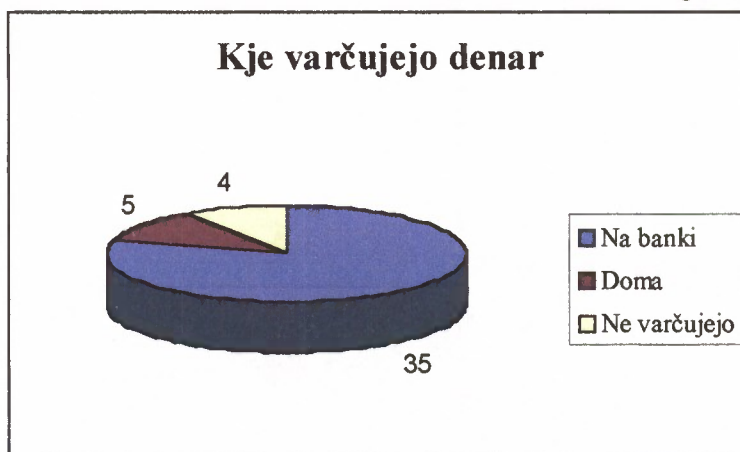
a. Ali varčujete z denarjem?

35 anketiranih staršev varčuje z denarjem, 5 jih varčuje materialno, kolikor pač morejo, 4 pa ne varčujejo.

b. Kje varčujete denar?

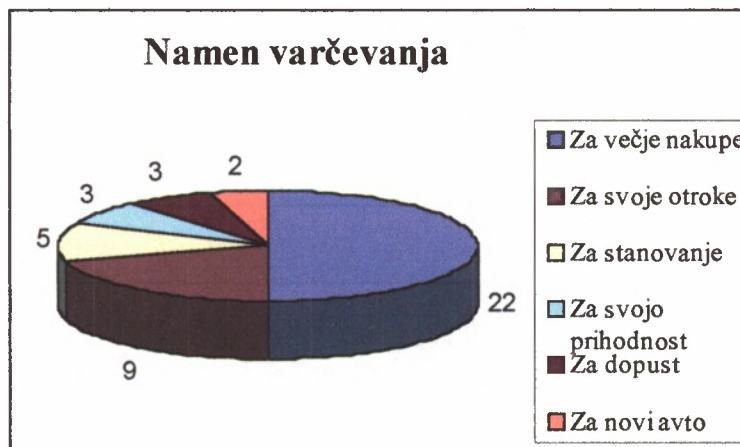
graf 5

35 jih varčuje na banki, 5 jih ima svoje prihranke doma, 4 ne varčujejo.

c. Zakaj varčujete?

graf 6

22 jih varčuje za večje nakupe, 9 za svoje otroke, 5 za hišo, 3 za svojo lepšo prihodnost, 3 za dopust, 2 za nov avto.

II.

- a. Poleg denarja varčujemo tudi z drugimi stvarmi, npr. z materialnimi dobrinami. S čim še varčujete Vi?

Na to vprašanje smo dobili različne pestre odgovore. Najpogosteje ljudje varčujejo z elektriko in vodo. Varčujejo pa tudi z obleko, hrano, telefonskimi pogovori, ne kupujejo vsega, ampak samo tisto, kar potrebujejo, s čistili, z bencinom, s kurjavo in z gospodarnim ravnanjem z odpadki.

- b. Kako oz. na kakšen način varčujete?

Pazijo na porabo električne energije, vode, hrane ne vržejo v stran, ampak jo dajo živalim, ločujejo delovno in službeno obleko, stanovanje varčno ogrevajo, po nepotrebem se ne vozijo z avtomobilom, ampak hodijo peš, ločujejo odpadke, ne kupujejo vsega, kar vidijo in kar ponujajo reklame.

- c. Zakaj varčujete?

S ciljem znižanja življenjskih stroškov varčujejo, ker je smiselno in racionalno, primorani so k varčevanju zaradi njihovega življenjskega standarda.

III.

- a. Ali se morda spomnite, s čim vse so varčevali vaši starši?

Tretjina vprašanih se ne spomni, s čim so varčevali njihovi starši, najpogostejši odgovori pa so bili s hrano, z obleko in obutvijo, z vodo, z elektriko ali s petrolejem, z vsem, kar so imeli; to so mišljene predvsem materialne dobrine, saj denarja tako ali tako ni bilo veliko.

- b. Kako so varčevali?

Skuhali so toliko, kolikor je bilo oseb pri hiši, pojedli so vse kar so dobili, niso hodili v trgovino, ker je bilo veliko otrok, so nosili obleko en za drugim, hodili so bos, niso kupovali nepotrebnih reči.

- c. Zakaj so varčevali?

Nekaj anketiranih ni odgovorilo, bili so prisiljeni v varčevanje, hoteli so ustvariti nekaj zase in za svoje otroke, bili so skromni ljudje.

IV.

Ali menite, da se varčevanje danes razlikuje od varčevanja v vašem otroštvu? Kako?

graf 7

38 vprašanih meni, da se varčevanje razlikuje, 6 pa jih je nasprotnega mnenja.

Na vprašanje, kako se razlikuje, smo dobili mnoge odgovore, zapisala sva najzanimivejše. V starih časih niso mogli varčevati, ker je bilo več otrok in so manj zaslužili. Danes so plače višje in v družini je manj otrok. Nekoč so varčevali na vseh področjih in manj z denarjem, ker ga ni bilo, sedaj pa nekateri varčujejo z denarjem, vrednostnimi papirji in materialnimi dobrinami. Danes imajo nekateri vsega dovolj in dobijo vse na lahek način, zato tudi ne čutijo potrebe po varčevanju z materialnimi dobrinami. Drugi pa tudi danes, kljub višjemu standardu, varčujejo.

VI. ZAKLJUČEK

Ob zaključku naj povzameva, da so ljudje varčevali že nekoč in varčujejo še danes na različne načine. Varčevanje ni odvisno od posameznika, od tega, kako, s čim in kje bo varčeval, ampak od drugih dejavnikov.

Današnje varčevanje se razlikuje od varčevanja v preteklosti. V preteklosti so ljudje živeli drugače, v družini je bilo več otrok. Preživljali so se s tem, kar so doma sami pridelali. Denarja niso imeli veliko, porabili so ga za nakup najnujnejšega za preživetje. Ker denarja ni bilo, ga tudi niso mogli varčevati. Koliko so ga imeli, so ga porabili za svoje preživetje in šolanje otrok. Znali so ravnati z materialnimi dobrinami in z njimi varčevati. Bili so delovni in skromni ljudje.

Danes, ko je višji življenjski standard, ljudje varčujejo tudi z denarjem. Denar varčujejo na banki. Varčujejo za večje nakupe, za prihodnost svojih otrok in za svojo lepšo prihodnost. Varčujejo tudi, da si lahko privoščijo dopust ali novi avto. V današnjem času varčujejo z denarjem, elektriko in vodo. Varčujejo pa tudi z obleko, hrano, telefonskimi pogovori, ne kupujejo vsega, ampak samo tisto, kar potrebujejo. Varčni so pri čistilih, bencinu, kurjavi in gospodarno ravnajo z odpadki.

Varčujejo zato, da bi si znižali življenjske stroške. Menijo, da je varčevanje smiselno in racionalno. Primorani so k varčevanju zaradi njihovega življenjskega standarda.

Čisto na koncu pa naj opomniva, da literature na najino temo nisva našla. Želiva si, da bi področje varčevanja v preteklosti bilo še bolj raziskovano. Kajti midva sva odkrila le drobec, ki pa ne more nazorno pokazati cele slike. Preteklost je del nas in ob njej se lahko naučimo marsičesa, predvsem na področju varčevanja. Otroci imamo danes veliko stvari, ki jih vzamemo za samoumevne. Pozabljamo pa na trud in odtegljaje, ki so bili potrebni, da lahko živimo bolje. Ravno zaradi tega bi bilo škoda, da preteklost utone v pozabo.

VIRI IN LITERATURA

1. Bajec, A.: *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: DZS, 2000.
2. Bojc, E.: *Pregovori in reki na slovenskem*. Ljubljana: DZS, 1987.
3. Kolar, S.: *Znamo z denarjem*. 7D. Priloga časopisa. 27. Oktober 1999.
4. Mlinarič, J.: *Lovrenc na Pohorju skozi stoletja*. Lovrenc na Pohorju: Župnijski urad Sv. Lovrenc na Pohorju, 1991.
5. Ostanek, F.: *Šolsko varčevanje*. Ljubljana: DZS, 1984.
6. ZRSZ, OE Maribor, marec 1999: *Statistični podatki lokalne skupnosti Lovrenc*. <http://www.lovrenc.si/slo/obcina/dejavnosti.html> 24. 7. 2000. Internet.

PRILOGE

Fotokopija vprašalnika.

Fotokopija elektronskega vira.